ION GHEORGHE

„Proba logosului"

Recenta culegere de poeme a lui Ion Gheorghe publicată în „Biblioteca pentru toţi" (deschisă cu mult curaj în ultimii ani scriitorilor români contemporani, chiar şi unora tineri) are cîteva particularităţi, în alcătuire, peste care nu pot să trec. Mai întîi, ea este foarte selectivă, pe alocuri zgîrcită, cu opera unui poet atît de puternic şi de original. Din cele douăsprezece cărţi de versuri anterioare, numai şase au furnizat material pentru antologia de azi; din acestea, ***Mai mult ca plînsul*** şi ***Megalitice*** sînt cele mai bine reprezentate. Noimele (cinci poezii), ***Cavalerul trac*** (şase) şi ***Zoosophia*** (opt) n-au mai plăcut poetului, presupunînd că şi-a întocmit el însuşi culegerea. De ceva mai multă simpatie s-a bucurat ***Vine iarba.*** Este evident că poetul a ales bine, căci volumele lui semnificative sînt tocmai cele două pe care se sprijină ***Proba logosului,*** în ce priveşte selecţia în interiorul fiecărui volum, ea este mai contradictorie: în vreme ce din ***Megalitice*** nu lipseşte nici o poezie excepţională, citată ca atare de comentatori, din *Noimele* sînt reţinute exact acelea, cu o teză prea clară şi liric mai sărace, pe care o parte a criticii le-a învinuit de tezism. Dacă însă poetul a avut de gînd să evidenţieze această latură, nu se înţelege de ce n-a reluat şi unele versuri „didactice" din ***Dacia Feniks*** sau de ce a fost atît de parcimonios cu ***Cavalerul trac.*** Fiind vorba de absenţe: e semnificativă absenţa unor volume în întregul lor. ***Cariatida*** nu e nici măcar menţionat în nota bibliografică, iar poemele cuprinse în volumul din 1967, adică ***Şarjă, Cariatida*** şi ***Balada ţăranului finăr,*** lipsesc în ***Proba logosului.*** Lipsesc de asemenea romanul în versuri ***Pîine şi sare,*** culegerea ***Căile pămîntului,*** versurile pentru copii din ***Ţara rîndunelelor,*** în fine cele două reportaje lirice din Cuba şi de pe Oceanul Atlantic. Dincolo de criteriul valorii, va fi funcţionat şi unul tematic. Probabil că are dreptate C. Stănescu atunci cînd spune, în ***Prefaţă,*** că antologia pare a fi *„o ilustrare, selectivă, chiar rigidă, a temei ţărăneşti în elementele ei constitutive de factură preponderent arhaică".*

Recitită în întregul ei, poezia de pînă acum a lui Ion Gheorghe îmi confirmă unele observaţii făcute cu prilejul fiecărei cărţi în parte (contrazicînd altele). Dar nu e numai atît; devine mult mai limpede o însuşire fundamentală a poetului, o dublă mişcare a imaginaţiei lui, capabilă să explice cărţi atît de diferite ca ***Zoosophia*** şi ***Megalitice.*** Prefaţatorul, atent şi exigent, o formulează, în felul următor? *„ Poet eretic, iconoclast, Ion Gheorghe, paralel cu demoliţia satirică,*

inventează liric şi simbolurile unei străvechi civilizaţii ţărăneşti, conjurînd «betoanele megalitice» ori pietrele răului să-i slujească drept documentare...". Cu alte cuvinte, exista în acelaşi timp la Ion Gheorghe o tendinţă de sacralizare a profanului, de mitizare a vieţii ţărăneşti cotidiene, şi o tendinţă, opusă, de abolire a sfinţeniei, de corosivă desacralizare. „Bibliei profane", cum spune sugestiv C. Stănescu, trebuie să-i adăugăm o profanare a biblicului, din care se naşte ortodoxismul în *aqua forte* din ***Zoosophia*** şi din ***Mai mult ca plînsul,*** înrudit imagistic cu acela al lui loan Alexandru, dar izvorît dintr-o atitudine radical diferită. Cronologic, pe cît îmi pot da seama, întîia tendinţă ce se manifestă la Ion Gheorghe este aceea mitică, în primele lui cărţi, în, apoi, ***Vine iarba*** (volum destul de modest în raport cu celelalte, cu versuri dificil prozaice, tîrîtoare, fără ţîşnire), repede însă părăsită în ***Zoosophia*** şi ***Mai mult ca plînsul,*** în care luarea în derîdere a miturilor atinge nivelul maxim, spre a fi regăsită în ultimele trei cărţi, din care ***Megalitice*** este cea mai bună. Trebuie să amintim totuşi că edificarea mitică şi rîsul carnavalesc nu pot fi pe deplin separate, în ciuda faptului că sînt pe rînd dominante, tocmai coexistenţa ior creînd marea ambiguitate lirică a poeziei lui Ion Gheorghe.

Dacă privim lucrurile cu atenţie, remarcăm că ambiguitatea aceasta merge mai în adîncime. Mitul prinde rădăcini, în ***Vine iarba*** sau în ***Noimele,*** pe terenul unei realităţi de zi cu zi, al vieţii şi muncii ţărăneşti. Un prim indiciu este supradimensionarea realităţii. Ne mişcăm printre lucruri familiare şi deopotrivă fabuloase: poetul întrebuinţează tonul solemn al aedului din vechime ca să glorifice facerea pîinii ori a rachiului, semănatul cartofilor ori al cepei, treieratul, plantarea viei, pregătirea seminţelor de grîu, cu alte cuvinte muncile rurale. El e un Hesiod mai puţin sistematic, în stare de metafore învîrtoşate şi de viziuni colosale. Mama spală rufe „la izvoarele Styxului", grîul uscat pe rogojină e „un mort frumos" căruia „i se zbiceşte mustaţa de haiduc". Cîinele mort în lan e proiectat cosmic, animalul fabulos ca atîtea din ***Megalitice:*** *„I-a rămas un ochi deschis, ca lacul muntelui, / de la ţărmul pupilei către apusul soarelui / aleargă păianjenii să (easă pînzele de pradă; / în pîlnia de gramofon a urechii, / multe veşti a prins bătrîna ureche de cîine / de ce n-ar prinde acum - acum şigîze de hrană".* Eroul acestui lirism e Ţăranul, mereu invocat şi definit poetic, uriaş, simbolic, realist sau supranatural. Ţăranul e un Gulliver gigantic printre furnici. Muncile cele ms^neobişnuite au tot timpul aspectul unor magice activităţi: *„Se sculă Muma Zeiţă, se spălă pe mîini, / văzu luna ca agerii vacilor - /*

puse la cale zămislirea sfintei pîini, / urzirea mărturiilor şi-a colacilor; un pumn de pietre de rîu / aruncă-n apa ca sîngele de peşte - / ceva tulbure, trosnind, turnă-n făina de grîu / ce zămisleşte; / băşici ca ouăle de broască / gogoloaie rostogolite de nevăzutele vietăţi, / din care să se nască / sprintene zeităţi". Acest substrat comic-vrăjitoresc este relevabil în *Descîntecul cartofilor,* care descrie un ritual bizar şi grotesc al împerecherii, recurgînd şi la mitologica Ledă, sau un alt *Descîntec* în care uciderea „boului-mire" este evocată în termenii unui ritual păgîn de o poetică brutalitate. Sîntem deja pe pragul Sărbătorii: înainte de a-i releva înfăţişarea, trebuie să mai observăm, în prima ordine de idei, că mitizarea lumii rurale, a muncilor şi zilelor ţărăneşti, nu e făcută în afara oricăror referinţe istorice. Aceasta e de altfel latura cea mai discutabilă (şi estetic) a poeziei. Arhaitatea se întîlneşte cu modernitatea: ţăranii merg la oraş să „spargă" bulevarde, sînt supuşi la „raze" (îşi fac adică radioscopie) şi aşa mai departe, în *Noimele* amestecul de vechi şi de nou merge pînă la kitsch. Şi Petre Stoica în *Un potop de simpatii* descrie o lume ţărănească tranzitînd spre oraş, însă la el lipseşte poetizarea vechimii şi a vitalităţii ruralismului, iarba nu invadează străzile, ca la Ion Gheorghe. Preferind realismului şi banalităţii voite, elogiul trecutului mitic, Ion Gheorghe se expune obiecţiei de paseism şi se înscrie (cu, desigur, altă înzestrare poetică) în descendenţa neaoşismului sămănătorist şi gîndirist.

Spre deosebire de mit, care creşte din realitatea muncilor şi zilelor, ducînd la o „biblie profană", profanarea biblicului se leagă de cealaltă faţă a vieţii ţărăneşti, şi anume de aceea sărbătorească. În *Zoosophia* şi în *Mai mult ca plînsul, „totul pare a se petrece* - citez din nou pe C. Stănescu - *în cele trei zile de teatru comic, profanator, cînd libertatea'poate fi absolută şi lumea întoarsă pe dos".* Ideea lui M. Bahtin despre spiritul carnavalesc, aplicată Iui Rabelais, găseşte aici o întrebuinţare superbă. *„Această zoosophia cu multă parigoria, continuă prefaţatorul, este o mare comedie, un bilei al deşertăciunilor, unde o anume lume este luată în răspăr, caligrafiată ca într-o izmeneală copilărească".* Lumea sărbătorii e o lume liberă a se compensa sufleteşte, repetînd în manieră comică, parodică sau absurdă, serioasele îndeletniciri şi credinţe din restul timpului: are ideologia ei, opusă celei oficiale reprimante. în *Zoosophia,* carnavalescul rămîne la nivelul limbajului. Gh. Grigurcu a caracterizat-o cel mai bine, ca *„prodigioasă bufonerie lexicală animată de ambiţii argheziene şi barbiene, ca şi de reminiscenţele naivei scriituri a cărţilor populare", „gras spectacol de guignol autohton".* Primită, la apariţie, foarte contradictoriu, stîrnind entuziasme, dar şi negaţiuni vehemente,

Zoosopltia nu merită probabil nici acel exces de laudă, nici dispreţul. M-am situat în tabăra a doua şi-mi dau seama acum că trebuia să fiu mai înţelegător cu partea de gratuitate a fanteziei poetice, îmi amintesc că am citat unele lucruri în acest sens, dar am apăsat prea mult pe hibridul istoric. Cartea e delicioasă totuşi prin invenţia de folclor suprarealist, amestecînd versuri de psaltire dosofteiană cu numărători copilăreşti, jocuri lexicale cu cîntece de stea, Noul şi Vechiul Testament, basmul cu vicleimul, pe Arghezi cu *Alexandira* şi pe Anton Pann cu Emil Botta. Superioară în *Mai mult ca plînsul* este imaginaţia constructivă, cu alte cuvinte vizionarismul, tot carnavalesc. *Pe poliţă* înfăţişează chiar felul cum se nasc legenda sau mitul din joc. Icoanele acestea pe sticlă sînt uneori de o mare calitate artistică: *„ Coborît în durerea pămîntească / început-au vitele să-l încălzească; /taur alb, cit multă ninsoare/îi sufla cald la picioare | cal negru, cu ochi de lup / sufla-n cealaltă parte de trup: ca un pietroi culcat în piuă / adormind pe lumina tîrziuă - / în deprinderea durerii părăsindu-l îngerii / într-această vale a p/înger ii".* Admirabilă este *Herodiada,* savuros licenţioasă, pe care n-o pot cita din cauza lungimii. Nici Camil Baltazar, nici N. Davidescu, specialişti în acest gen, nu puteau reuşi mai bine. Unele poeme *(Fuga)* amintesc de lirica ortodoxistă, însă aceea era sentimental-evocatoare, pe cînd aici triumfă mai mult ca plînsul, adică rîsul usturător, parodic, satiric, gluma corosivă, batjocura rafinată.

în profunda originalitate a acestei poezii (în care materia se află în colosală ebuliţie şi asistăm la stranii metamorfoze), defectele principale sînt două: lipsa de spirit critic şi tezismul, întîiul e răspunzător de inegalităţi şi de informul atîtor poeme, din care, spre a cita, trebuie să intri cu toporul ca într-un lăstăriş. Versuri sau strofe extraordinare sînt rezultatul unor astfel de defrişări. Inventator de limbă, Ion Gheorghe e un poet greoi tocmai din pricina limbii, opintite, chinuite, uneori imposibile. Tezismul (nu străin de carenţa spiritului critic) apare ca o încercare de sistematizare a propriilor intuiţii. O eroare asemănătoare a făcut George Alboiu de la a doua carte înainte. Aceste sistematizări nu sînt mai acceptabile în versuri, unde introduc noţiuni bizare, uneori doar de poet pricepute, referinţe livreşti pretenţioase şi un ezoterism mai găunos decît erau în *Cultul Zburătorului,* adică în încercarea de proză de idei. Ion Gheorghe rămîne un poet remarcabil, neîndoielnic unul din cei mai importanţi ai generaţiei lui, atunci cînd toată această pseudo-cultură, tot acest iniţiatism fundat pe nisip, lasă locul marilor mituri sau viziunilor caricaturale din poemele care evocă Muncile şi Sărbătorile unei arhaice lumi de ţărani.

(România literară, nr. 39, 1979)

-Zicere Ia zicere"

Zicere la Zicere seamănă cu o curioasă „carte de învăţătură" în care poezia - de aspect naiv. stîngaci-primitiv - nu este decît mijlocul aforistic de transport pentru nişte sibilinice sentinţe filosofice şi îndemnuri etico-politice, adresate unui tînăr emul care se pregăteşte pentru o „cauză publică". Indiciul din urmă l-am cules dintr-un avertisment la care trebuia să ne oprim din mai multe motive:

„Am alcătuit cartea aceasta - scrie Ion Gheorghe -*ca o învăţătură a unui personaj de epopee, in* ***zicere la zicere şi... contrazicere*** *cu Lao-Tzîşi cu alţi filosofi mai dinţii. Citatele din Dao-de-t:in* - ***Cărarea şi Virtutea*** - *subliniate in text cu litere cursive, provin din traducerea românească anonimă, apărută la Editura Ram; Aninoasa (1924). Sugerind calea unui tînăr erou în iniţiere şi pregătire pentru o cau~ă publică, de răspundere, acest volum trebuie să facă parte dintr-un ciclu, dar cel puţin o idee am vrea să susţinem acum:* ***cuvîntul este o cultură, aşezarea lui în frază, o civilizaţie".***

Aşadar modelul este celebra lucrare a filosofului chinez din secolul VI î.e.n. care a dat naştere taoismului (de la Tao sau, în <iltă grafie, Dao. un fe! de principiu universal de ordine), ea însăşi alcătuită, după procedeul cel mai obişnuit în China antică, din apophtegme enigmatice şi contradictorii, menite să educe spiritul uman în sensul virtuţilor necesare în viaţă şi în societate.

Singura traducere românească fiind aceea indicată de Ion Gheorghe. ea nu a apărut în 1924, ci în 1938.

Din ***Avertisment*** înţelegem că poetul român a împrumutat de la Lao Tzî mai multe asemenea sfaturi lirice, pe care le-a dezvoltat sau contrazis. Spre clarificarea cititorului, textul împrumutat este cules cu litere cursive. Un exemplu, la întîmplare: „Vorbiţi **puţin / Rămîneţi în rcpaos!** / Fenomenele cît ţin / Faţă de haos?" Primele două versuri fiind „zicerea" lui Lao Tzî, următoarele două sînt „zicerea" lui Ion Gheorghe. Asupra raportului acesta voi reveni. Deocamdată să remarcăm că ***Avertismentul*** face aluzie şi la „alţi filosofi mai dinîîi", cu care poetul român s-ar afla în comunicare de idei. Dar cum numai citatele Iui Lao Tzî sînt semnalate, ne putem întreba în ce mod le putem identifica pe celelalte, întrebarea aceasta e cu atît mai necesară cu cît, cînd a publicat şase poezii din carte în *România literară* din 13 aprilie 1978, citatele lui Lao Tzî nu erau în nci un fel indicate ca atare, numele filosofului, omis, iar titlul anunţat al cărţii ***(înţeleptul)*** nu părea a conţine nici o replică, nici o polemică.

Ciudat este că, lămurind (e drept, tardiv, post festum) chestiunea cu Lao Tzî, Ion Gheorghe introduce o altă sursă de confuzie: ce este cu aceşti „filosofi mai dintîi" ale căror texte nu sînt, spre deosebire de ale lui Lao Tzî, culese cu alt corp de literă? Nu sînt bănuitor din fire, dar mai ales în circumstanţele date, se cuvenea ca Ion Gheorghe să fie mai explicit.

Căci iată, chiar modul citării Iui Lao Tzî în *Zicere la zicere* ridică întrebări aproape *fără* răspuns. Cel mai expeditiv examen al textelor ne arată, pe de o parte, că nu toate împrumuturile sînt semnalate, în *Despre legături: „Ceea ce-a-ncuiat / încuiat rămîne"* în *Despre înţelept: ., El este ajutor /si sprijin cit poate | Tuturor / întru toate",* în *Despre Dak: „Dintr-un neschimbător | Şi tainic princip".* Aceste versuri sînt identice sau conţin mici deosebiri de cele chinezeşti din versurile de la editura *Ram.* Pe de altă parte, sînt marcate ca împrumutate versuri care nu le-am găsit în Lao Tzî. Uneori ideea există, nu însă şi formularea, aşa încît sublinierea mi se pare excesivă Una este *„fiinţele toate izvorăsc din...* " şi alta *„fiinţele au calea lor $i iau chip din... " (Despre Dak),* Alte versuri prezintă asemănări încă şi mai mici cu originalul, în *Despre înţelept,* versurile *„El nu dispreţuieşte / Pe nimeni şi nimic* " nu au decît prea vagi echivalenţe în Lao Tzî. Cel mai neaşteptat e să vedem că şi, în rarele cazuri în care a schimbat cu adevărat ideea lui Lao Tzî, Ion Gheorghe a continuat să-i atribuie textul. Filosoful chinez spune de pildă că cerul şi păniîntul *„ trăiesc etern fiindcă nu fac din fiinţarea lor un lucru care să le fie propriu"* Ion Gheorghe modifică sensul: *„Ele nu fac /Din fiinţarea lor un scop".* Dar îl culege cu cursive! Ca să nu mai înţelegem nimic, în acelaşi poem *(La nesfirşit),* versurile *„Şi-a/unge mai repede / Ţelul dorinţei sale"* care aparţin lui Lao Tzî, nu-i sînt recunoscute.

Dar aceasta nu e totul. Citarea are regulile ei. Uneori e mai riscant să foloseşti ghilimele decît sa ie omiţi. Ca să nu se creadă că fac afirmaţii paradoxale, voi continua să discut *Zicere la zicere* sub acest neplăcut aspect, într-o carte scrisă în replică (sau pretinsă astfe!) ne interesează două lucruri: la ce anume din textul străin s-a oprit replicantul şi ce i-a adăugat sau cum i-a răspuns. Pentru primul caz, procedeul lui Ion Gheorghe ne umple de uimire. De regulă te poţi opri fie la formulări, memorabile, fie la structuri mai ample, şi îndeajuns de consistente: scoase ^dintr-o montura şi introdusă în alta, acestea îşi schimbă creator semnificaţia. E drept sa spun că Ion Gheorghe a procedat aşa în cîteva (puţine) poezii, dezvoltînd original în cuvinte proprii. Formulările apodictice ale lui Lao Tzî au fost utilizate ca un suport sau ca un punct de plecare: *„Cine cunoaşte pe alţii* /

Este înţelept, */ Nu se teme cînd fraţii / îl strîng la piept. //* ***Cine se ştie pe sine / Este iluminat,*** */ Se-apropie de bine / Ca de-un fapt terminat, //* ***Cine poate să-nvingă / Pe alţii, e tare,*** */ De-nfrînţi să nu se-atmgă -Să le dea iertare"* etc. (Versurile culese cu aldine sînt ale lui Lao Tzî, celelalte, ale lui 1. Gheorghe). In alte cazuri, însă, Ion Gheorghe pare să fi luat din ***Cărarea şi Virtutea*** (şi judec exclusiv după ceea ce el însuşi a cules cu litere cursive) simple sintagme sau chiar cuvinte izolate. Mi-e greu să înţeleg ce se întîmplă. Cum poate fi replică, ori dialog cu un singur cuvînt? Sau cu o sintagmă comună? în ***Despre ţări*** singurul pasaj indicat ca aparţinînd lui Lao Tzî este *„o mare împărăţie".* Lista poate fi continuată. Citez la întîmplate: *„pe cei egali", „propria fire", „non-acţiune", „încît forţele contrarii", „sufletul universului", „credinţa de sine", „energie, energie", „simţiri şi concepte", „eram pătrunzători"* ş.a. De ce ar fi acestea citabile? Mai ales că uneori nimic altceva nu mai e luat din Lao Tzî în poemul respectiv. Par mai curînd, sfarîmături dintr-un meteorit căzut în poezia lui Ion Gheorghe din cerul chinez decît argumente ale unei ziceri şi contraziceri filosofice. Al doilea lucru care ne interesează e tocmai acesta: ce pune Ion Gheorghe de la el. Nu e uşor de descoperit graniţa dintre original şi replică. Majoritatea poeziilor ne fac impresia unei ilustrări aproximative a cîtorva propoziţii din Lao Tzî. Poetul român umple deci spaţiul dintre două aforisme cu versuri care se învîrtesc în jurul aceloraşi idei, diluîndu-le pînă la nerecunoaştere. E foarte multă apă în poezia lui Ion Gheorghe din ***Zicere la zicere.*** Tăria de altădată a licorii lirice a dispărut. Din atîtea exemple, aleg ***Cum se ştie peştele: „Cînd un lucru /se contractă,*** */ Cum ar fi bara de cupru, / ca dimensiune abstractă, // Cum ar fi fără diguri / Rîul ce-a mai secat -* ***Sîntem siguri / Că fusese dilatat".*** Se vede lesne rolul de ilustrare simplă a versurilor proprii cuprinse între citatele lui Lao Tzî. Şi încă, din ***Pururea la timp: „E uşor de sfărîmat / Ceea ce e plăpînd încă - / Arbore în sîmbur comprimat / Vremea*** *adormise încă.* ***//Stăviliţi rîul / înainte să-nceapă*** *- / Pe cînd timpul stă în oul / 'Nezvîrlit pe marea apă".* Cel mai adesea chiar şi aceste ilustrări sînt în spiritul lui Lao Tzî care proclama în Tao (sau Dao), după părerea unor istorici sau filosofi, un principiu al nonexistenţei, întocmai ca Ion Gheorghe în versurile de mai sus. Totuşi! în alte situaţii, între citat şi contribuţia proprie legătura e aproape cu neputinţă de sesizat, în ***Pe-odinioară*** zicerea lui Lao Tzî este: *„ Ca marea cînt porneşte / Să-şi bată tărmii".* Sau în ***Să nu creezi karmă:*** *„ Ruşinea lumii / E ruşinea ta, / Din capetele Mumii / Din care nu t-ei* (sic) *lepădа"* Sau ***El:*** *„Ele venerează pe Dak, / pun preţ pe virtute / Ca un copac / în cicluri absolute".* Astfel de coliziuni ale

sensului produc pe alocuri impresia de suprarealism involuntar, în care absurdul îşi are partea lui, ca şi ilarul: *„Marele discipol / Ca propriu Maestru - /Abolindu-şi chipul/ Din terestru, //Stăpin fără moarte /Al Marei Energii, / Se ţine departe / De orgii. // Pe-o mică sorbitură / De pocal / Are căutătură / în epocal, //A toate slâpîna / Vibraţie / îi linge mîna / în meditaţie"* etc. Oricît subtext polemic ar conţine unele versuri, expresia e comică: *„Aia-n panică / Mă latră, / Eu, în Mensiunea* (?) *ionică* (?), / *Stau citind o piatră".* Asemenea ieşiri polemice la adresa criticii mai găsim şi în *Dar în toţi* sau în *învăţător* unde Lao Tzî e pus să contribuie la orgoliul de descălecător spiritual al lui Ion Gheorghe: *„ Cei ce mă pricep / Sint rari, / Dar eu încep / Un nou soi de cărturari".* Acum ni se limpezeşte şi finalul *Avertismentului.* Orgoliul este acela care împinge pe autor să susţină: *„cuvîntul este o cultură, aşezarea lui în frază, o civilizaţie". Dacă* nu sînt abuziv (după ce am citit şi recitit cartea), îmi vine să cred că poetul îşi teoretizează aici dreptul de a împrumuta din alţii (drept care nu era în discuţie: în discuţie era doar felul folosirii lui); cuvintele sînt ale tuturor, o cultură comună, civilizaţia începe de la legarea lor în fraze. Mă rog: Lao Tzî trebuia, după douăzeci şi şase de secole, civilizat.

Să vedem o clipă şi conţinutul învăţăturii pe care poetul - în vorbele sale şi ale filosofului chinez - o predă *„tindrului erou"* destinat unei *„cauze publice, de răspundere".* Esenţa programului apare de Ia început *(Aşezare):* tăcere, nonacţiune, abstragere *„din legăturile toate",* estomparea personalităţii. Unele din acestea sînt însă respinse în alte poezii, de exemplu, ştergerea personalităţii ori renunţarea la orice ambiţii par a se împăca bine în concepţia sa din Lao Tzî. O idee frecventă e unitatea lumii, guvernată de Dak (echivalent propriu pentru Tao-Dao), principiu suprem, Creatorul, Dumnezeu, Tatăl (pentru multele definiţii, vezi la paginile 33, 47, 52, 63, 69 ş.c.l.), în orice caz un principiu blînd, tolerant. Virtuţile trebuitoare pentru a accede la înălţimea spirituală proclamată sînt cumpătarea, echilibrul, stăpînirea de sine pînă la a semăna cremenei, tăcerea, contemplaţia, inacţiunea, omorîrea poftei de viaţă *(„Ucide /Lăcomia de viaţă /în mult lucide /Petreci învaţă" - Despre inerţie).* O parte a programului e filosofică (referinţe întortocheate, esoterice, la Logosul Turbat, astral, la Marele Lar, opoziţia Sufletului faţă de Senzorialitate etc.), alta, etică (mai clară), în fine, una politică. De exemplu, *Despre ţări, Guvernînd prin Dak, De-aş conduce.* Ce originalitate faţă de cartea chineză atribuită lui Lao Tzî descoperim în toate acestea? Nici una. Poate că nu e însă drept să vorbim de originalitatea ideii, fiind în discuţie cartea unui poet. Din nefericire, niciodată talentul lui

Ion Gheorghe

Ion Gheorghe (extraordinar în ***Noimele*** **sau în** ***Megalitice)*** n-a fost mai greu pus Ia încercare decît în ***Zicere la zicere,*** nici chiar în ***Dacia Feniks,*** unde viziunea mitologică şi marea intuiţie lirică nu se stinseră complet, în ***Zicere la zicere,*** afară de cîteva poezii ca ***Junele vînează,*** unde spiritul folcloric, voit copilăresc şi ludic, mai are o anume savoare *(„ Era într-o miercure / Cind s-a luat după / Un iepure / Către rîpă. || Dete prima / Săgeată - / Şi-a fost lungimea / Neadevărată. || Dete şi-a doua / Săgeată / Şi-a căzut în rouă / Nescuturată. // Dete a treia | Săgeată, / Dar aceea / A rămas ca nedată"),* tot restul e fără valoare poetică, vorbărie pretenţioasă, bolboroseală lipsită de miez *(„ Legătura / Dintre corp — / Drept Făptura | Celui Orb. || Fuziunea / Dintre lut - / Drept acţiunea / Celui-Mut; ||* ***Deci legătură | Fuziune,*** */ între ce-i făptură / Şi ce-i Mensiune"* etc.), în care foarte rar găsim imagini ori versuri norocoase care să ne amintească de vechiul Ion Gheorghe.

(România literară, nr. 38, 1982)